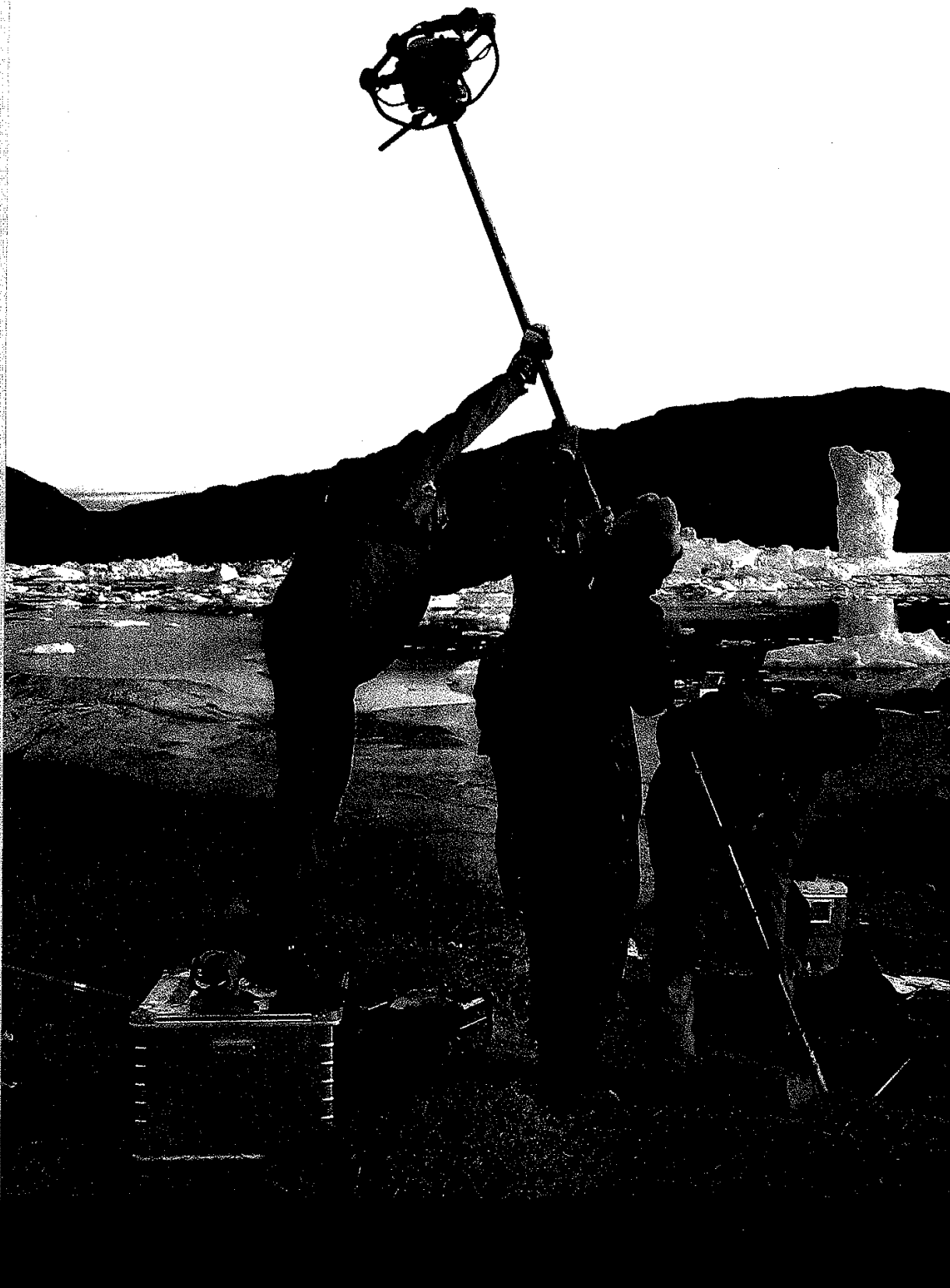


# NATIONALMUSEETS Arbejdsmark 2012



## Indhold

- 7 Forord  
PER KRISTIAN MADSEN
- 8 Tell Brak  
– en af verdens første byer  
TIM B.B. SKULDBØL OG METTE MARIE HALD
- 18 Biskop Frederik Münter og hans museum  
NORA MARGHERITA PETERSEN
- 30 Qajaa i Vestgrønland  
– frossen fortid i en varm fremtid  
HENNING MATTHIESEN, BO ELBERLING,  
JØRGEN HOLLESEN, JAN BRUUN JENSEN OG  
JENS FOG JENSEN
- 44 Landbrug på grænsen – Shetland og Norge  
– det nordligste landbrugs monumenter  
i sten- og bronzealder  
FLEMMING KAUL OG DITLEV L. MAHLER
- 60 Ave Maria – religiøs brug af runer  
i middelalderens Grønland  
LISBETH M. IMER
- 72 Træhåndværket i Nydam-fundet  
– anvendelse af træ til våben og andet militært  
udstyr i 3.-5. århundrede e.Kr.  
CLAUS MALMROS
- 88 Hjortholm – borgen, der aldrig blev færdig  
– gåden blandt Samsøs middelalderborge  
VIVIAN ETTING, NILS ENGBERG, JØRGEN FRANSDEN,  
LIS NYMARK OG HANS SKOV
- 102 Husk på døden –  
om nyopdagede kalkmalerier i Kværndrup Kirke  
IDA HASLUND, MARTIN WANGSGAARD JÜRGENSEN  
OG SISSEL F. PLATHE
- 116 Bagte helgener og nipsgenstande  
– lerfigurer fra middelalder og nyere tid  
METTE HØJMARK SØVSØ
- 128 Silke, tekopper og ædeltræ – et københavnsk  
borgerhjem og kolonivarer i 1700-tallets midte  
MIKKEL VENBORG PEDERSEN
- 140 Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs arkiv  
– nu på Nationalmuseet  
JESPER KURT-NIELSEN, CARINA ANDERSEN  
OG HANS CHRISTIAN GULLØV
- 150 Dansk-norsk samarbejde – om restaureringen  
af det bemalede interiør i Røros Kirke i Norge  
LOA LUDVIGSEN, ROBERT LARSEN OG IVER SCHONHOWD
- 162 Istedløven på plads  
– reetablering af et nationalt monument  
PALLE MAURICE JEPSEN, INGE ADRIANSEN,  
TORBEN HOLST OG ANDERS EKSTRØM LØKKEGAARD
- 172 Klimaforandring  
– så kom Jellings runesten under tag  
SUSANNE TRUDSØ, TORBEN DEHN, POUL KLENZ LARSEN,  
ERIK NOBEL OG BOLETTE LEHN PETERSEN
- 186 Europa møder Verden  
– 2.500 års historie i genstande, lyd og lys  
ESBEN KJELDBÆK, MARIANNE BLANK OG LENE FLORIS

## Forord

Nationalmuseet inviterer på opdagelsesrejse i fortiden. Forfatterne til artiklerne i *Nationalmuseets Arbejdsmark* er guider på rejsen og beretter om museets indsats under varme som kolde himmelstrøg, såvel som herhjemme i vort grønne, våde Danmark. Læseren skulle gerne få en følelse af at være med på rejserne og ekspeditionerne, kunne se konservatorerne og etnograferne over skulderen samt måske selv føle det krible, når graveskeen støder på noget, der klinger i mulden.

Rejser med indhold kræver forberedelse, og det vil sige forskning. Nationalmuseet igangsatte i 2009 som noget nyt et tværgående satsningsområde inden for forskningen. Det løber til 2013 og bærer titlen "Nordlige Verdener", for det omspænder med sine over 20 enkeltprojekter store dele af den nordlige del af kloden i både tid og rum. Rundhåndet støtte fra Augustinus Fonden sikrede helt fra begyndelsen både undersøgelser, feltarbejde og publicering samt stor tiltrækningskraft i forhold til eksterne samarbejdspartnere. Tre af årets artikler udspringer af "Nordlige Verdener", men deres temaer genfindes i flere andre bidrag.

Det gælder klimaet og dets indvirkning på oldtidsminder samt tidens tands uophørlige gnaven i historiens levn. Nationale monumenter er i centrum et par steder – og at Jellingstenene endelig fik tag over sig, og at Istedløven afsluttede sin rejse og kom på plads – det var godt.

PER KRISTIAN MADSEN  
MUSEUMSDIREKTØR  
DIRECTOR GENERAL

## Preface

The National Museum invites you on an exploration of the past. The writers of the articles in *Nationalmuseets Arbejdsmark* are your guides on your journey and tell you about the Museum's work in warm and cold climates, as well as back here in our own wet, green Denmark. We would like to give the reader the feeling of being on the journeys and the expeditions, of looking over the shoulders of the conservators and ethnographers, and perhaps personally feeling the excitement when the trowel strikes something in the soil with a ringing sound.

Journeys with content require preparation, and that means research. In 2009 the National Museum launched something new: a cross-disciplinary focus area in research. It runs until 2013 and has the title "Northern Worlds", for with more than 20 individual projects it encompasses large parts of the northern part of the planet in both time and space. Right from the start, generous support from the Augustinus Foundation ensured investigations, fieldwork and publications, as well as great attraction for external partners. Three of this year's articles grew out of "Northern Worlds", but their themes also appear in several other contributions.

The themes are climate and its effects on prehistoric monuments, as well as the incessant ravages of time on the traces of history. National monuments take centre stage in a couple of places, and the fact that the Jelling stones at last have a roof over them, and that the Isted Lion has stopped its travels and came to rest in its proper place – these were good things.

Nationalmuseets Arbejdsmark 2012

Redaktion:

Per Kristian Madsen og Ingrid Wass  
© Nationalmuseet og forfatterne

Alle manuskripter underkastes anonym fagfællebedømmelse.  
Arbejdsmarkens redaktionelle retningslinje: <http://natmus.dk/forskning/nationalmuseets-udgivelser/>

All papers are subject to anonymous peer refereeing.  
Editorial guidelines: <http://natmus.dk/forskning/nationalmuseets-udgivelser/>

ISBN: 978-87-7602-195-5

ISSN: 0084-9308

Printed in Denmark 2012

Grafisk tilrettelæggelse og sats:

Stine Raun Nissen

Billedbehandling og tryk:

Rosendahls – Schultz Grafisk a/s

Engelsk oversættelse af billedtekster og resumeer:

James Manley

Korrektur:

Jørgen Lethan

Udgivet af:

Nationalmuseet  
Frederiksholms Kanal 12  
1220 København K

Salg til boghandlere: Nationalmuseets butik

Omslag:

Der er boret ned gennem den 3 meter tykke, frosne mødding for at få prøver til analyse og installere overvågningsudstyr i forskellige dybder  
Foto: Henning Matthiesen 2009

Cover:

Drillings were made down through the 3 metre thick frozen midden to get specimens for analysis and install monitoring equipment at various depths

Titelopslag:

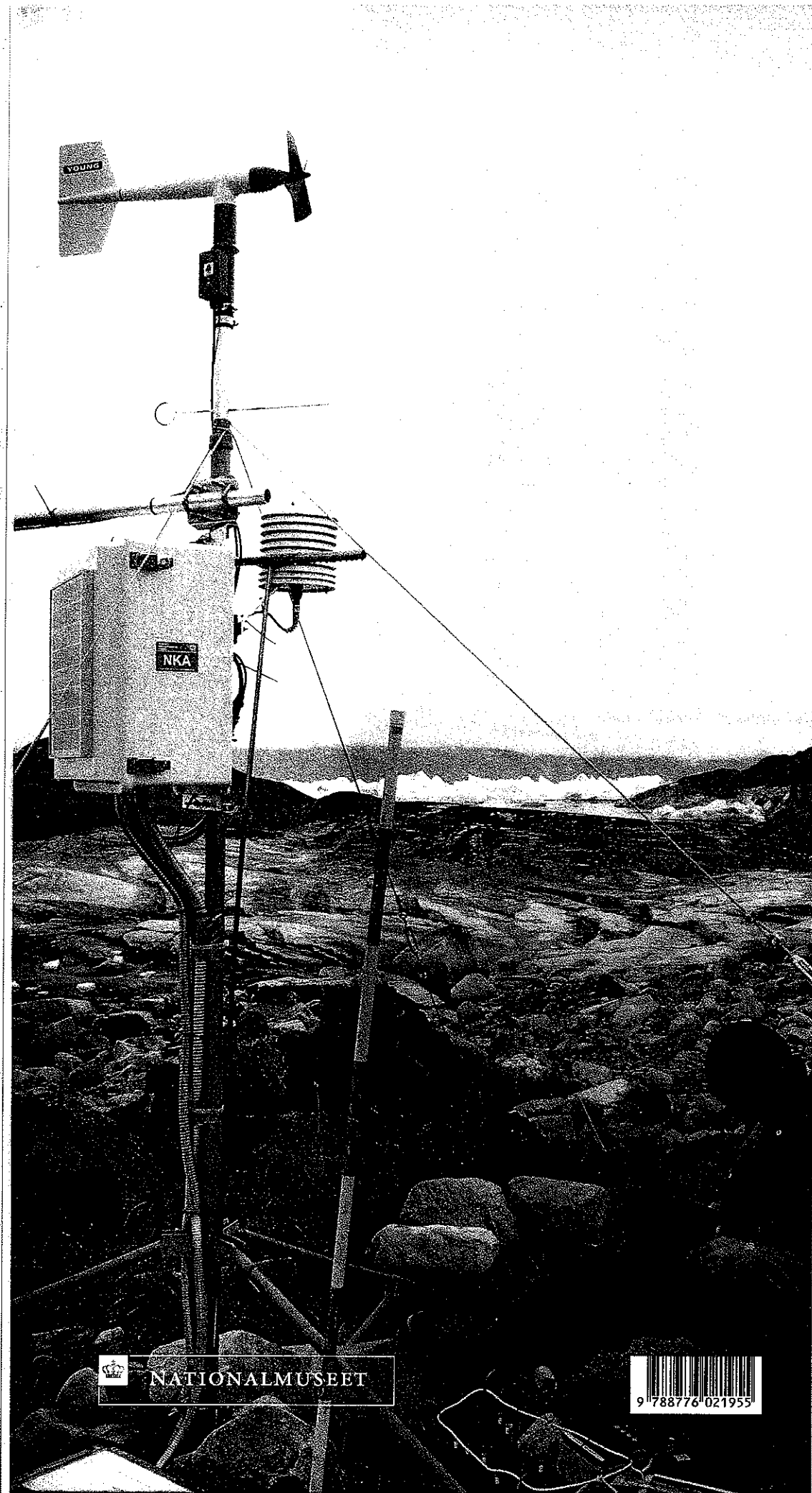
Den arkæologiske ekspedition på Tell Brak i foråret 2006  
Foto: Mette Marie Hald 2006

Title page:

The archaeological expedition to Tell Brak in the spring of 2006

Forrige opslag/Previous page:

Foto: Roberto Fortuna



NATIONALMUSEET

